

КАТЕГОРІЙНЕ ЗНАЧЕННЯ ДІЄСЛОВА: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті з'ясовано категорійні значення дієслів, зумовлені їхньою внутрішньою сутністю як мовних одиниць, до змісту яких входить пропозиційна функція предиката у реченні-висловлюванні.

Ключові слова: категорійне значення слова, предикативність, присудковість, дієслівність, функціональний аспект, акціональні / неакціональні дієслова.

У сучасній лінгвістиці актуальною є тенденція дослідження лексичних одиниць в аспекті виявлення механізму взаємодії їхніх різнорівневих властивостей. Науковий пошук мовознавців спрямований на поглиблене вивчення семантичних, формально-граматичних та функціональних особливостей слова як універсального мовного знака, що концентрує в собі змістові характеристики категорійних значень різних рівнів частин мови.

Мова як загальнолюдський феномен не може бути абстрагованою від відображення закономірностей реального світу. Один із основних виявів рефлексії довкілля в етносвідомості є лексична та граматична категоризація об'єктів позамовної дійсності у мовних одиницях. Проблема категорій та категорійних значень мовних одиниць зумовлює звернення до ментальної сфери для з'ясування концептуальних сутностей, спільних для всіх носіїв мови знань як підґрунтя лінгвальної і лінгвістичної природи функціонування мовних знаків. Специфіка основних когнітивних процесів, з якими пов'язана мова (сприйняття, мислення, пам'ять тощо), визначає відповідну категорійно-поняттєву організацію цього рівня. Саме категорії, як основні форми процесу мислення, відтворюють властивості, відношення, буття та пізнання у загальній та найбільш концентрованій формі [19, 254].

До питання про мовну категоризацію мисленнєвого змісту, мовне значення як форму (спосіб представлення, уявлення) мисленнєвого змісту звертався у своїх працях О. О. Потебня. Вчений заперечив існування загальних значень, зазначивши, що значення слова можливе лише в мовленні, а тому дослідник повинен брати «не штучний препарат, а справжнє живе слово» [15, 42]. Однак стосовно граматичних категорій учений (маючи на увазі наявність у слові вказівки на один чи кілька загальних розрядів, під які зміст цього слова підводиться), все-таки визнає існування граматичної категорійності, яка забезпечує слову постійну його роль у мовленні, його постійне відношення до інших слів [15, 35]. На думку мовознавців, О. О. Потебня фактично висловив геніальну ідею, визначивши поняття змістової категорійності мовних одиниць, за якою в різних розрядах ділиться мовний зміст одночасно з його появою в думці [15, 61]. А мовну категорійність розглядає лінгвіст у стосунку до мовлення.

За визначенням О. О. Селіванової, «категоризація – це механізм виведення у структурах мислення, який передбачає об'єднання предметів і явищ у відповідні класи як рубрики досвіду, сформовані шляхом пізнавальної діяльності людини» [16, 200]. Таке розуміння категоризації цілком узгоджується з поглядом О. С. Кубрякової, яка трактує поняття «категоризація» у вузькому розумінні терміна як «підведення речі, явища, процесу і будь-якої аналізованої сутності під певну категорію, як певну рубрику досвіду чи знань і визнання її (цієї сутності членом цієї категорії) [9, 307], а при широкому – не лише акт віднесення одиниці до певної множини, але й явищ, схожих до них, аналогічних ознак чи властивостей [9, 307]. А. П. Загнітко розглядає категорію як «спільні властивості, що постають на основі гомогенного або гетерогенного відношення у певній групі елементів (класи, розряди), тобто одиниць, що перебувають у гомогенному чи гетерогенному зв'язку» [5, 16].

Між різними типами лінгвістичних категорій спостерігаються певні зв'язки їх із поняттєвими категоріями. Л. Теньєр так характеризує зв'язок між граматичними та семантичними категоріями: «Граматичні категорії, залишаючись повноправними елементами плану граматики, часто безпосередньо співвідносяться з категоріями думки. Тому перебувають у тісному зв'язку з планом семантики» [18 с. 60]. На думку Л. Теньєра, вивчення граматичних категорій (статичний синтаксис) поряд із вивченням функцій (динамічний синтаксис) є двома найважливішими розділами синтаксису [18, 61].

М. В. Мірченко вважає, що категорійність відображає відмінності аспектів та рівнів мови, виявляючись через диференційні особливості лексичних, морфологічних, словотвірних і синтаксичних значень. У системі кожної мови вона реалізує змістовий бік мовних одиниць, моделюючи відповідні конструкції у процесі функціонування мови [13, 65]. Характеризуючи

систему поняттєвих категорій і вираження їхньої семантики в кожній мові, як зазначає вчений, «ми обираємо шлях від мовних семантичних функцій до мовних засобів, на основі яких такі поняттєві категорії реалізуються» [13, 65].

В основі кожного акту мовленнєвої комунікації наявна категоризація як реальних ситуацій, так і категоризація семіотичних одиниць, що передають відповідний зміст. За М. М. Болдирєвим, категоризація передбачає співвіднесеність конкретної ситуації з конкретним мовним знаком. У семіотичному плані зв'язок конкретного слова з відповідною категорією становить його категорійне значення. На думку вченого, співвіднесеність конкретного об'єкта з конкретним словом передбачає вибір відповідного категорійного значення (наприклад, у дієслова: дія, стан, результат тощо) та актуалізацію цього значення у слові, тобто вибір конкретної лексеми (*ходить або хід, похід, прихід або ходив, прийде* тощо) [1, 4].

У лінгвістиці категорійне значення трактують як значення класу слів або граматичних форм, а також їхній вияв у структурі речення, релятивній схемі [8; 15; 20].

У статті поставлено за мету з'ясувати особливості вияву категорійних значень дієслова, що реалізуються в реченні у реальних синтаксичних зв'язках словоформи з конкретним лексико-граматичним оформленням.

Проблема категорійного значення саме дієслів є **актуальною**, тому що це онтологічно значущий пласт лексичного складу мови; якому властиві характеристики високоорганізованої системи. Дієслово віддавна було об'єктом лінгвістичних досліджень учених (О. О. Потебня, О. О. Шахматов, І. І. Мещанінов, Ф. П. Фортунатов, В. В. Виноградов та ін.). Упродовж ХХ ст. дієслово вивчали зарубіжні (Ю. Д. Апресян, Л. В. Щерба, Г. О. Золотова, Ю. С. Степанов, Л. М. Васильєв, О. В. Падучева та ін.) та вітчизняні (О. С. Мельничук, І. Ф. Андерш, В. М. Русанівський, І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко, Н. В. Гуйванюк, А. П. Загнітко, І. І. Слинько, Т. Є. Масицька, М. В. Мірченко, Н. Л. Іваницька, М. І. Калько) та інші лінгвісти.

Так у працях О. О. Потебні також наголошено на пріоритеті речення над словом, дієслово визначено віссю граматичного мислення, висловлено ідею органічного зв'язку між „частинами мови” та „членами речення”. Від Л.Штейнтала О. О. Потебня сприйняв також учення про предикативність як про первинну організаційну форму самостійного слова.

Основи функціонального підходу до вивчення мови взагалі і окремих його елементів її структури в україністиці досить активно розвивають І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, М. Я. Плющ, А. П. Загнітко, Н. В. Гуйванюк, М. В. Мірченко, О. І. Леута та ін. Проте залишається багато нерозв'язаних питань, що стосуються комплексного вивчення дієслова в сукупності його семантичних та функціональних ознак.

На думку І. І. Мещанінова, клас дієслів треба вважати універсальним, оскільки не існує мов, у яких дієслова так чи так не виділялися б із загального лексичного складу [12, 272].

За словами І. Р. Вихованця, дієслово є центральною частиною мови передусім тому, що як основний клас ознакових слів найчіткіше протиставлен іменникам – класові слів на позначення предметів [4, 217].

Дієслово серед інших частин мови виділяється широким діапазоном категорійних значень. З дієсловом співвіднесені три типи категорій (у плані лінгвістичної антології): категорії реальних подій, категорії їхніх ознак та релятивні категорії. Наприклад, неоднорідність позначених дієсловом подій, дій, стану, інших динамічних ознак відображена в його аспектуальних категорійних значеннях. Дієслову характерна найбільша кількість зв'язків та відображуваних відношень відповідно до його предикативної функції. Дієслово-предикат як центр синтаксичних зв'язків має притаманні тільки йому граматичні категорії: виду, стану, часу, способу, особи, а також, здатність виражати семантично-синтаксичні відношення з категоріями суб'єкта, об'єкта та іншими компонентами семантичної структури речення.

Граматичні категорії дієслова неоднорідні за мовною онтологією, вони реалізують різні рівні граматичної семантики, виділення яких лінгвісти пов'язують із поняттями предикативності, дієслівності, присудковості, що зумовлено внутрішньою сутністю дієслова як мовної одиниці, орієнтованої на пропозиційну функцію – предиката у формуванні речення-висловлення. Такі граматичні категорії, як час, особа, спосіб, на думку М. М. Болдирєва, пов'язані з вираженням предикативності як ознаки усього речення-висловлення. Інші (число, аспектуальність, стан) пов'язані з вираженням присудковості. А лексико-граматичні розряди дієслів повнозначні (акціональні й неакціональні) службові (допоміжні) реалізують дієслівність як власне дієслівні характеристики, що відображають внутрішні, онтологічні ознаки дії у широкому розумінні слова.

Усі ці категорії, підсумовує вчений, відрізняються регулярністю використання формальних засобів, своїм формально-граматичним статусом та рівнем реалізації (як парадигматичних або синтагматичних) [1, 14].

У свій час О. О. Потебня доводив, що дієслово у процесі розвитку мови створює колосальний вплив на інші частини мови, в результаті чого зростають елементи дієслівності в них, зокрема в іменникові. Дієслівність іменника, на думку вченого, наявна у предикативній його функції, здатності реалізувати предикативну ознаку. О. О. Потебня зауважує, що з виключною предикативністю *v-bi finiti* повинна б співвідноситися виключна суб'єктивність і об'єктивність іменника. Іншими словами, «іменник повинен би мати здатність бути підметом та додатком і цілком позбавленим здатності бути не тільки присудком..., але й ... предикативним і безпосереднім атрибутом» [15, 81]. Але в іменнику в присудковій функції, як зауважує мовознавець, відбувається усунення субстанціальності, «здійснюване через зміну суб'єктних зворотів на безсуб'єктні за зразком *страх був у страх було дивитись* або через утворення прикметників із цих іменників» [15, 13]. На думку М. В. Мірченка, ідея О. О. Потебні про поширення дієслівної енергії на іменники (та інші частини мови), дістає потвердження у вченні про вторинні (присудкові) функції іменників, їхню особливість виступати «імпліцитними дієсловами», які, як і дієслова, мають у собі «заряд присудковості», бо з'являються внаслідок переходу предикативної фрази в іменну, субстантивну, напр.: *Прийшла весна → прихід весни* [13, 65].

В. В. Виноградов визнавав, що коли будь-який іменник, якщо він зберігся в одній функції – у функції присудка – то така граматична обмеженість пов'язана зі «змістовою деформацією слова, з утратою ним форми відмінка й роду та із зародженням у ньому форм часу. Вбираючи в себе значення часу, іменник послаблює і втрачає значення предмета, субстанції. Він починає виражати внутрішні властивості або стан іншої речі» [2, 345-346].

Можна стверджувати, що ті граматичні категорії, які пов'язані з реалізацією предикативної функції (час, особа та спосіб), повинні мати глобальний, всеохопний характер, регулярне формальне вираження, системно-парадигматичний рівень реалізації та формально-граматичний (морфологічний) статус.

Так, граматичне вираження аспектуальних значень, що відображають відповідно фазову та суб'єктно-об'єктну характеристику подій, безпосередньо пов'язане з диференціацією дієслівних лексем різних розрядів, яка, вочевидь, відображає відповідну характеристику стосовно дії суб'єкта (акціональні та неакціональні) та до об'єкта (спрямовані та неспрямовані дієслова).

Дослідники поділяють дієслова на дві групи за їхнім категорійним значенням: акціональні та неакціональні. Перші позначають події, пов'язані з відповідною динамікою, які вимагають певної активності суб'єкта. Другі (не акціональні) пов'язані з внутрішнім світом людини. Визнаючи розмитість меж між цими групами, М. М. Болдирев виділяє такі основні категорійні значення дієслова: акціональність, каузативність, процесуальність, властивість, статальність та релятивність. Основні позиції у функціональному плані займають акціонально-актантні категорійні значення суб'єктності. Категорійне значення дієслова у висловлюванні реалізують відповідні прототипні ознаки. Домінантними ознаками є активність, волюнтативність, контрольованість, каузативність [1, 45].

Формально-граматичні (морфологічні) та лексико-граматичні характеристики дієслова в багатьох випадках тісно взаємопов'язані, й те чи те (акціональне чи неакціональне) значення дієслова визначає його граматичне оформлення та вживання у реченні-висловленні, тобто реалізація предикативності у чомусь визначена присудковістю, та (у випадку дієслівного присудка) обидві ці характеристики визначаються дієслівністю.

До чинників функціональної категоризації дієслова вчені відносять: лексичну семантику дієслова, категорійне значення та його граматичні форми, структурне значення речення-висловлення [1; 2; 3; 13; 14]. На відміну від системно-парадигматичного рівня, функціональна категоризація дієслова постає не у вигляді прогностичних функціональних можливостей дієслівної семантики та його гіпотетичних зв'язків з актантами та сирконстантами, а у реальних зв'язках у конкретних типах структур із конкретним лексико-граматичним оформленням.

Специфіку категорійної функції дієслова становлять широка поняттєва основа та синтаксична орієнтованість категорійного значення дієслова, його безпосереднє призначення займати позицію предиката як ядерного компонента формування змісту речення-висловлення, багатовекторність процесу його функціональної категоризації.

Процес формування значень є когнітивним, пізнавальним процесом, тісно взаємопов'язаним із пізнанням навколишнього світу та формуванням відповідних понять. У мовленнєвій (та когнітивній) діяльності людина використовує «первинне» значення мовного знака або освоєний образ знака, як засіб дискретизації змістового континуума. Освоєні значення знака виступають еталоном порівняння та категоризації. Багатомірний образ знака модифікується та уточнюється за допомогою відповідних мовних механізмів, що слугують діагностичною рамкою, яку мовець накладає на багатомірний образ знака, передаючи слухачеві повідомлюваний зміст у максимально адекватній формі. Якщо категорійні змісти належать висловлюванню (мовленню), то механізми, що забезпечують їхню передачу, притаманні реченню (системі мови). Речення є тим тотожним синтагматичним відрізком, в якому тенденції до тих чи тих змін мовних одиниць можуть бути передбачені, та в якому деяка граматична ознака має здатність належати до різних його одиниць. Усе це стосується й категорійного значення дієслова, яке безпосередньо визначається його предикативною функцією. Предикативна функція може бути реалізована тільки в реченні і є властивістю усього речення. Через це будь-яка ознака предиката – це ознака усього речення, а не тільки дієслова, яке виступає лише як носій цієї ознаки. Якщо визнати, що саме речення виражає акт категоризації позначеної дієсловом ситуації, то можна зробити висновок, що й категорійне значення дієслова є саме тією граматичною ознакою, яка належить усьому реченню й тому може бути об'єктивована за допомогою різних його елементів, що перебувають у зв'язках із дієсловом.

Формування нових структурних схем речення, на думку М. Я. Плющ, перебуває в прямій залежності від потреби актуалізувати нові семантико-синтаксичні відношення. На відміну від словоформ, які реалізують морфологічну валентність опорного слова або поширюють структурну основу речення, відмінкові словоформи іменних слів, зумовлені подвійними зв'язками, залучаються до вираження предикативної ознаки, займаючи синтаксичні позиції, ближчі до предикативного центру речення. Тільки на фоні основної предикації, як стверджує вчена, може бути реалізовано другоряднопредикативне значення дієприслівникових, дієприкметникових і прикметникових зворотів [14, 56].

Предикативна ознака виступає як повторюваний змістовий компонент у семантиці синтаксично пов'язаних слів, забезпечуючи їхню комбінаторику у реченні й поширюючись на усю довжину речення.

Відображаючи відповідний спосіб пропозиціоналізації та категоризації позначуваної ситуації, загальна для усього речення ознака набуває у реченні-висловленні категорійного (граматичного) статусу і тоді, коли вона не отримує безпосереднього граматичного вираження у самому дієслові. Так, наприклад, активний характер суб'єкта та, відповідно, акціональний характер вираженої дієсловом ситуації можуть бути передані не тільки семантикою самого дієслова, значенням його граматичної форми та семантикою пов'язаного з ним іменника у функції суб'єкта, але й за допомогою синтаксично пов'язаних із дієсловом прислівників або іменних груп у функції обставини, в лексичній семантиці яких представлена характеристика цієї події: *Ось так вони гомоніли зі мною з годину* (І. Багрянний, 181). *Довго жартували, видумували всілякі нісенітниці, та нічого не могли вигадати* (І. Багрянний, 94). *Потаюк – низенький енергійний хлопець, дуже гостроносий і дуже закоханий в шапочку-кубаночку, в якій так і сидів за бюрком під величезною мапою, обтиканою фігурками різних звірят і птахів, - щиро привітав хлопців* (І. Багрянний, С. 177).

Грамматичний характер значення акціональності у цьому випадку зумовлений синтаксичним статусом його вираження. Незважаючи на те, що у самому дієслові це значення може бути граматично не виражено, а реалізоване у реченні лише лексичною семантикою прислівника, дієслово набуває функціонально-граматичного статусу через те, що отримує граматичну форму вираження через зв'язок «дієслово + відповідний прислівник». Поєднання номінативного, лексичного значення прислівника з його синтаксичною функцією модифікує предикативне значення речення, відкриваючи той чи той аспект концептуалізації події та спричиняє актуалізацію категорійного значення дієслова через його інтегровану предикативну функцію.

Формування категорійного значення дієслова детермінується характером суб'єктно-об'єктних відношень, закладених у структурній схемі речення-висловлення.

Дієслова об'єднуються в ті чи ті лексико-граматичні групи за кількома категорійними ознаками, а тому можуть одночасно відноситися до різних груп, що зумовлює вираження додаткової диференціації субкатегорійних ознак. Основними ознаками об'єднання дієслів є:

динамічність / статичність, відношення до осі часу – позачасовість / епізодичність, контролюваність / неконтрольованість, активність / неактивність. Залежно від названих ознак виділяють власне дії, діяльність, процеси, явища, стани, події, факти, властивості, відношення [1; 3; 8; 9; 13].

Отже, категорійне значення дієслова як загальна ознака речення є результатом інтеграції значень усіх елементів речення та його структурного значення. Саме ця обставина розкриває сутність функціонально-семіологічного (динамічного) аспекту категорійного значення дієслова. Інтеграція полягає в одночасному виділенні та актуалізації в єдиному значенні дієслова окремих його аспектів та ознак, які набувають граматичного (категорійного) статусу. Можна стверджувати, що категорійний зміст речення-висловлення, який у розгорнутому вигляді відображає акти пропозиціоналізації та і категоризації події і відповідно – категоризації дієслова як основного носія цього змісту, є результатом інтеграції значень усіх елементів речення, які відображають окремі характерні ознаки цієї ситуації.

Такий інтегрований категорійний зміст фокусується в свідомості мовців як категорійне значення дієслова та закріплює за ним у вигляді усталеного концептуального зв'язку відповідний спосіб представлення події: *Пишу листа; Лист пишеться швидко.*

Своєрідність дієслівної семантики, на думку О. І. Леути, полягає у тому, що значення дієслова, окрім власне процесуальної ознаки, найчастіше містить у своїй структурі певну кількість субстанційних сем (суб'єктної, об'єктної, інструментальної та ін.), бо включає до свого значення узагальнене уявлення про типову мікроситуацію, що описується за допомогою дієслова і відповідних його зв'язків та відношень [10, 33].

Вибір того чи того змісту та мовних механізмів (лексем, їхніх форм, синтаксичної структури, її об'єму) у процесі структурування та категоризації ситуації зумовлений комплексом функцій та прагматичною настановою висловлювання. Якщо у прагматичній ситуації домінує функція репрезентації внутрішньоситуаційних функцій та відношень (функція пропозиціоналізації), то це визначає консентне використання дієслова, тобто з відповідним йому інгерентним категорійним значенням. Суб'єкт акціональних дієслів у такому разі є й агентом, й ініціатором події, і темою повідомлення, і підметом речення. Наприклад: *Остан вийняв ніж, поточив його об камінь і почав обтинати кружка Соломіїне волосся (М. Коцюбинський, I, 1955, 344). Мало я йому усякої всячини переносила, мало я йому всього передавала? (Панас Мирний, III, 1954, 175) Усіх повирубубав (Махно) кругом Гуляй-поля колоністів (О. Гончар, II, 1959, 332).*

У неакціональних дієсловах семантична функція суб'єкта у позиції підмета та теми спеціалізується залежно від семантики дієслова-предиката і виражає: стан, властивість, відношення тощо. Наприклад: *Але, як це буває в хорошій сім'ї, яка хоч і пересварюється, та все ж не забуває, що вона кровна рідня, - стан гострої неприязні існував недовго (Г. Тютюнник, Вир, 1964, 227) Довге шовкове волосся – посіклося, посивіло, посохло, як трава серед зими; повне личко порізали глибокі заморозки (Панас Мирний, I, 1954, 50). Вони з першого удару потріскалися, потрощилися (О. Гончар, III, 1959, 418).*

Можливість різного представлення подій закладена у дієслові у вигляді динаміки його категорійних значень. Вона полягає у тому, що: кожне дієслово може реалізувати різний набір категорійних та субкатегорійних ознак, закладених у його категорійно-поняттєвій основі; ці ознаки можуть бути актуалізовані або модифіковані у мові на субкатегорійному рівні; формування категорійних значень у реченні-висловленні безпосередньо пов'язане з реалізацією предикативної функції і зумовлене значеннями усіх елементів речення; взаємодія системного категорійного значення дієслова та його функціонального змісту у процесі формування висловлювання охоплює такі функціонально-семіологічні процеси, як перекатегоризація, граматикалізація, полікатегоризація тощо.

Отже, складний механізм взаємодії логіко-семантичної, семантико-синтаксичної та формальної структури речення зумовлює реалізацію категорійних значень дієслова як ядерного компонента в організації пропозиційної та вербальної структури речення (висловлення).

Категорійним значенням дієслова є поєднання двох його аспектів – статичного (системно-семіологічного) та динамічного (функціонально-семіологічного), в якому статичне виступає результатом динаміки та одночасно є її основою. Категорійне значення дієслова багатовекторне, пізнання якого вимагає звернення до процедури встановлення зв'язків між семантикою та синтаксисом, між відповідним способом осмислення події, ситуації, процесу, стану, властивості, ознаки та представлення їх у реченні (конкретному висловлюванні).

ЛІТЕРАТУРА

1. Н. Н. Болдырев. Функциональная категоризация английского глагола / Н. Н. Болдырев – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 144 с.
2. Виноградов В. В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учебн. Пособие для вузов / В. В. Виноградов. / Отв. ред. Г. А. Золотова. – 3-е изд. испр.- М.: Высш. Школа, 1986. – 640с.
3. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К.: Наук. Думка, 1988. – 256с.
4. Вихованець Іван, Городенська Катерина. Теоретична морфологія української мови / Іван Вихованець, Катерина Горденська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
5. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису / А. П. Загнітко – Донецьк: Дон НУ, 2006. – 378с.
6. Золотова Г. А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса / Г. А. Золотова. – М. : Наука, 1982. –368 с.
7. Калько М. Аспектуальність: категоризація, класифікація і репрезентація в сучасній українській літературній мові: [монографія] / М. Калько. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2008. – 384 с.
8. Кацнельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление / С. Д. Кацнельсон – Л.: Наука, 1972. – 216 с.
9. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
10. Леута О. І. Семантико-синтаксичні параметри українського дієслова: [монографія] / О. І. Леута. – К.: Вид-во НПУ ім. Драгоманова, 2007. – 404с.
11. Масицька Т.С. Граматична структура дієслівної валентності [Текст] / Тетяна Євгенівна Масицька. – Луцьк: Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1998. – 207 с. – Бібліогр.: с. 163-179. – 300 пр. – ISBN 966-7294-30-7.
12. Мещанинов И. И. Глагол / И. И. Мещанинов. – Л.: Наука, 1982. – 272 с.
13. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій: [монографія] / М. В. Мірченко. – Луцьк: Вид. „Вежа” Волин. держ.ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 340 с.
14. Плющ М. Я. Проблема відокремлення і відокремлених компонентів речення (семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти): навч. посібник / М. Я. Плющ. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 92 с.
15. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике /А. А. Потебня . Т. I – II. – М. : Учпедгиз, 1958. – 536 с.
16. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля / О. Селіванова. – К., 2006. – 716 с.
17. Степанов Ю. С. Имена. Предикаты. Предложения: Семиологическая грамматика [Текст] / Ю. С. Степанов. – М. : Наука, 1981. – 360 с.
18. Теньер Люсьен. Основы структурного синтаксиса / Люсьен Теньер. Пер. с фр. – М. : Прогресс, 1983. – 656 с.
19. Філософський енциклопедичний словник. – К., Абрис, 2002. – 742с.
20. Щерба Л.В. О частях речи в русском языке / Л. В. Щерба. // Языковая система и речевая деятельность. – Л.: Наука, 1974. – С.77-99.

The article elucidates categorial significance of verbs caused by their inner essence as linguistic units the content of which contains propositional function of the predicate in the sentence- utterance.

Keywords: categorial significance, predication, predicativity, functional aspect, actional, non-actional verbs.

В статье выяснены категориальные значения глаголов, которые обусловленные их внутренней сущностью как языковых единиц, в понятие которых входит пропозициональная функция предиката в предложении-высказывании.

Ключевые слова: категориальное значение слова, предикативность, сказуемость, глагольность, функциональный аспект, акциональные / неакциональные глаголы.